Malmö stad
Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen

Tjänsteskrivelse

Datum
2026-11-08

Vår referens
Alena Babovic
Utvecklingssekreterare
alena.poparic@malmo.se

Nämndinitiativ från Sverigedemokraterna om värdig vård

HVO-2026-8367

Sammanfattning

Sverigedemokraterna (SD) har med rätt enligt 4 kap. 20 § kommunallagen väckt ett ärende i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden genom ett så kallat nämndinitiativ. I nämndinitiativet, som handlar om värdig vård, föreslår Sverigedemokraterna bland annat att nämnden ska utreda införandet av fler insatser utan individuell behovsprövning och en insats som är en kombination mellan trygghetsboende och vård- och omsorgsboende. Sverigedemokraterna föreslår att förvaltningen ska få i uppdrag:

- Att brett utreda införandet av fler insatser utan individuell behovsprövning (som inte är biståndsfria idag) samt,
- Att i utredningen inkludera, i förekommande fall möjliga, automatiserade hanteringar av ansökningar av insatser som ges, eller kommer att ges, utan individuell behovsprövning.
- Att utreda införandet av rutiner som innebär att individen, som har beviljats ett visst antal hemtjänsttimmar eller mer, ska erbjudas en individuell behovsprövning i syfte att utreda frivillig plats på ett vård- och omsorgsboende, samt
- Att tröskeln för antalet hemtjänsttimmar ska utredas av förvaltningen.
- Att uppdra åt förvaltningen att utreda förslag på ytterligare insats, baserad på en kombination mellan trygghetsboende och vård- och omsorgsboende i syfte att motverka ensamhet och vara trygghetsskapande.

Nämnden har givit förvaltningen i uppdrag att återkomma till nämnden med underlag för att kunna ta ställning till nämndinitiativets förslag till beslut. Denna tjänsteskrivelse utgör detta underlag.

Förslag till beslut

1. Klicka här för att ange text.

SIGNERAD
2026-11-08

Beslutsunderlag

- Nämndinitiativ
- G-Tjänsteskrivelse HVON 2026-11-27 Nämndinitiativ från Sverigedemokraterna om värdig vård

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2026-10-13
Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2026-10-22
Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2026-11-17
Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2026-11-27

Ärendet

Insatser utan individuell behovsprövning

Den nya socialtjänstlagen (2025:400) ger kommunerna möjlighet att erbjuda vissa förebyggande och lättillgängliga insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning. Syftet med dessa insatser är att erbjuda tidiga och förebyggande insatser samt att göra det enklare att söka tidigt stöd innan behoven växer sig stora.

Insatser utan individuell behovsprövning kräver ingen handläggning från socialsekreterare, dock behöver villkoren för att kunna ta del av insatsen vara uppfyllda, exempelvis ålder. Villkoren beslutas av nämnden och finns i nämndens riktlinjer för insatser. När den enskilde vill ta del av den icke behovsprövade insatsen kan den gå direkt till utföraren som kontrollerar om villkoren är uppfyllda. Om de icke-behovsprövade insatserna inte räcker till, kan den enskilde ansöka om mer omfattande stöd som kräver behovsprövning och beslut. Insatser som alltid kräver en utredning och inte kan erbjudas utan individuell behovsprövning är kontaktperson, korttidsboende samt särskilt boende.

Huvudregeln är att socialtjänsten ska dokumentera insatser för att säkra kvalitet och uppföljning. Dokumentationsskyldigheten gäller genomförandet av alla insatser, även de som inte föregås av någon handläggning, det vill säga insatser utan individuell behovsprövning. Dokumentationen avseende en insats bidrar till att kunna kartlägga en positiv utveckling på sikt. I samband med att förvaltningen undersöker vilka insatser som ska erbjudas utan behovsprövning, krävs det en ansvarsfördelning för hur krav på dokumentation, kvalitet och uppföljning ska se ut, då utföraren tar över en del av ansvaret.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden erbjuder idag insatser utan individuell behovsprövning och har arbetat för att göra dessa insatser lätt tillgängliga. Malmöbor som önskar få en av dessa insatser kan vända sig direkt till utföraren av den tjänsten

som efterfrågas. Den som utför insatserna ska i sin tur informera enskilda om att de har rätt att ansöka om insatser enligt socialtjänstlagen och nämndens Riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen för att få sina personliga behov tillgodosedda. Insatser som idag erbjuds utan individuell behovsprövning är:

- trygghetslarm för personer över 69 år
- mötesplatser för seniorer
- hälsofrämjande samtal med hembesök
- rådgivning
- samtalsstöd till anhöriga
- samtalsgrupper och gruppaktiviteter.

Vilka insatser som erbjuds utan individuell behovsprövning samt förutsättningar för dessa beskrivs närmare i nämndens Riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen. Avdelningen för myndighet kommer under 2027 att prioritera frågan om vilka insatser som skulle kunna erbjudas utan behovsprövning, då avdelningen är medveten om att detta är en viktig fråga som kan gynna Malmöborna. När en insats bedöms kunna erbjudas utan individuell behovsprövning, lyfts frågan till nämnden för beslut.

Förvaltningen ser positivt på att automatisera processer där det är möjligt och lämpligt. Möjligheten att automatisera processer har undersökts i samband med att trygghetslarm skulle erbjudas som en insats utan behovsprövning, men det visade sig inte vara möjligt att genomföra. Förvaltningen kommer dock att fortsätta undersöka möjligheterna till automatisering inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Tröskel för antal hemtjänsttimmar

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen tillämpar ingen fastställd gräns för hur många hemtjänsttimmar en enskild kan beviljas. Det är den enskildes samlade behov som ligger till grund för bedömningen av vilka insatser som behövs och i vilken utsträckning. Vid utredningen beaktas såväl fysiska, sociala, medicinska och psykiska som existentiella behov. En fastställd gräns för antalet hemtjänsttimmar skulle innebära att det finns ett maximalt antal timmar som kan beviljas, vilket i förlängningen skulle kunna medföra att ansökningar om utökade hemtjänstinsatser avslås trots att behov föreligger.

Det är av stor vikt att hemtjänstinsatser beviljas utifrån en individuell behovsprövning. Eftersom individers livssituationer och behov kan skilja sig åt behöver varje bedömning utgå från de individuella förutsättningarna. I samband med utredningen beaktas även

om det finns behov av dubbelbemanning vid hembesök samt om den enskilde har andra pågående insatser.

I stället för att tillämpa en övre gräns för antalet hemtjänsttimmar följs den enskildes behov upp kontinuerligt, för att bedöma om ytterligare eller andra insatser kan vara aktuella. När en enskild har omfattande behov av hemtjänst görs även en bedömning av om behoven skulle kunna tillgodoses bättre genom en plats på ett särskilt boende. Socialsekreterare arbetar aktivt med att motivera den enskilde till lämpliga insatser, både inför och efter att beslut om insatser har fattats.

Behovsprövning av vård- och omsorgsboende vid omfattande hemtjänstinsats

I nämndens Riktlinjer för insatser enligt socialtjänstlagen framgår vilka behov och förutsättningar som ska beaktas vid bedömningen av om särskilt boende är en lämplig insats. Särskilt boende kan beviljas när den enskildes behov av tillsyn, omsorg och trygghet inte längre kan tillgodoses i det ordinära boendet, även med stöd av hemtjänstinsatser.

I vissa fall kan behovet av insatser i form av hemtjänst vara omfattande och den enskildes behov skulle bättre kunna tillgodoses genom flytt till särskilt boende. Socialsekreterare följer upp om enskildes situation har förändrats och kräver andra insatser oavsett antal hemtjänsttimmar. Detta gäller även när närstående eller samverkansparter lämnar information som ger anledning att uppmärksamma förändringar i den enskildes mående eller omsorgsbehov.

Om något indikerar att den enskildes behov har ökat, ska det bland annat undersökas om den enskilde har ett varaktigt och omfattande omvårdnadsbehov som sträcker sig över hela dygnet och som inte kan tillgodoses genom hemtjänst. Hänsyn ska även tas till om den enskilde har varaktiga medicinska behov, ett stort behov av kontinuerlig närhet till omvårdnadspersonal eller upplever oro till följd av psykisk ohälsa, kognitiv svikt eller demenssjukdom.

Av nämndens riktlinje framgår även att ”i de fall där omsorgsbehovet bedöms vara så omfattande att skäliga levnadsförhållanden inte längre kan garanteras i det egna hemmet, samtidigt som kostnaderna för insatser överstiger kostnaden för en placering på särskilt boende, ska den enskilde i stället beviljas plats på särskilt boende”.

Behov av en insats som är kombination mellan trygghetsboende och vård- och omsorgsboende

I april 2019 infördes en ändring i socialtjänstlagen genom ett tillägg i 5 kap. 5 § tredje stycket. Lagändringen innebär att kommunen får inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som främst har behov av stöd och hjälp i boendet samt tillgång till

lättåtkomlig service, och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering. Denna boendeform benämndes biståndsbedömt trygghetsboende.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har vid flera tillfällen, bland annat under 2019, 2021 och 2022, behandlat frågan om behovet av en boendeform som kan bidra till ökad trygghet och motverka social isolering bland äldre. I samband med dessa överväganden har flera utmaningar identifierats:

- **Otydliga bedömningskriterier:** Det finns svårigheter att tydligt definiera vilka kriterier som ska ligga till grund för att den enskilde ska beviljas biståndsbedömt trygghetsboende.
- **Svårbedömd efterfrågan:** Behovet av biståndsbedömda trygghetsboenden kan variera, vilket försvårar bedömningen av hur stor efterfrågan av denna boendeform är.
- **Konkurrerande behov:** Nämnden behöver samtidigt prioritera att möta den ökade efterfrågan på platser i särskilt boende.
- **Utmaningar med verkställighet:** Beslut om biståndsbedömt trygghetsboende ska verkställas inom tre månader samtidigt som det kan finnas svårigheter att verkställa besluten inom denna tidsram. Om kommunen inte verkställer ett beslut inom föreskriven tid, kan kommunen i vissa fall åläggas att betala en särskild avgift.
- **Ekonomiska konsekvenser för den enskilde:** Kostnaden för den enskilde kan bli hög, vilket kan påverka möjligheten eller viljan att efterfråga boendeformen.
- **Förändrade omsorgsbehov över tid:** Om den enskildes behov ökar och särskilt boende bedöms vara en mer lämplig boendeform, men den enskilde inte vill flytta kan detta medföra svårigheter, eftersom kommunen inte kan tvinga någon att byta boendeform.

Även andra former av trygghetsboende undersöks i staden för att öka tryggheten hos den äldre befolkningen. Den 28 maj 2026 gav kommunfullmäktige kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram ett samordnat förslag till genomförandeplan för trygghetsboenden inom det befintliga bostadsbeståndet. Trygghetsboende är en ordinär boendeform för personer som har fyllt 70 år och innebär tillgänglighetsanpassade bostäder med tillgång till gemensamma lokaler och dagligt personalstöd. Syftet är att skapa förutsättningar för ökad trygghet, social gemenskap och meningsfulla aktiviteter. Stadskontoret har tagit fram förslag på modell som nämnden yttrar sig om den 27 november 2026.

Ansvariga

Tilde Tibblin Planeringssekreterare
Sofie Westlund Avdelningschef